

Τὸ Υ. Σ. Ρ., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Ἐπρεπε νὰ ὑπάγῃ μόνος του, καὶ ὄχι μὲ τὸν μικρόν, διότι ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ πνιγῆ».

Τὸ Υ. Κ. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Δὲν ἦτο καλόν, διότι ἐπροχώρησε ὑπὲρ τὸ δέον. Ἐπρεπε νὰ περιορισθῆ, ἐφ' ὅσον ἤθελε νὰ δροσισθῆ εἰς τὸ ρηχὸ μέρος».

Τὸ Υ. Π. Τ., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Δὲν ἦτο σπουδαῖον, ἕνα μικρὸν ἀτύχημα».

Τὸ Υ. Σ. Φ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Πολὺ καλόν, διότι ἐξεπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν του».

Τὸ Υ. Ν. Ο., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ προχωρήσῃ πολὺ καὶ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ σώσῃ τὸν μικρόν».

Τὸ Υ. Ν. Φ., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἐξεπλήρωσε μίαν ἐπιθυμίαν του, ὅλας τὰς ἐπιθυμίας μας πρέπει νὰ τὰς ἐκπληρώωμεν».

Τὸ Υ. Δ. Ε., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας πρέπει νὰ ἀφήγεται ἐλεύθερον τὸ παιδί νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει».

β'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΕΛΑΤΗΡΙΑ

1. Ὑπέρτερα ἐλατήρια, ἦτοι συναίσθησιν εὐθύνης διὰ τὴν παράβασιν τῆς δοθείσης ἐντολῆς καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα δεικνύουσιν ἄνωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν μετὰ συναισθημάτων ἰσχυρᾶς ἀποδοκιμασίας τῆς πράξεως τῆς παρακοῆς, ἐπέδειξαν τὰ πλεῖστα τῶν ἐξετασθέντων ὑποκειμένων (Πίναξ 2, γραφ. παραστ. 2 καὶ 3).

Ἄρρενα	Θήλεα	Μ. °Ο.
%	%	%
89,6	88,6	89,1

2. Ἡ ἠθικὴ κρίσις μετὰ τῆς συναισθήσεως τῆς εὐθύνης ἦτο διάφορος κατὰ τὰς ἡλικίας. Ἐπὶ τῶν κατωτέρων ἡλικιῶν καὶ ἐν τῷ κριτηρίῳ τούτῳ ἐφάνη αὕτη ἐξηρητημένη ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος τοῦ κοινωνικοῦ καὶ δὴ τῆς διδασκαλίας. Αὐθόρμητος δὲ καὶ αὐτοτελής ἀπέβαινε μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἄνωτέρων ἡλικιῶν (Πίναξ 2, γραφ. παραστ. 2 καὶ 3).

Διδασκαλία	Αὐθορμησία
Κατώτεροι ηλικίας 7—13 ἐτῶν	Κατώτεροι ηλικίας 7—13 ἐτῶν
%	%
66,5	18,3
Ἀνώτεροι ηλικίας 15—20 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ηλικίας 15—20 ἐτῶν
%	%
29,5	64,0

3. Καὶ τὰ φύλα διέφερον ἀλλήλων ἐν τῇ ἠθικῇ κρίσει καὶ τῇ συναισθήσει τῆς εὐθύνης. Μείζονα αὐθορμησίαν καὶ αὐτοτέλειαν ἐπέδειξαν καὶ ἐν τῷ κριτηρίῳ τούτῳ τὰ ἄρρενα καὶ δὴ τῶν ἀνωτέρων ηλικιῶν, ἐλάσσονα δὲ τὰ θήλεα καὶ μάλιστα τῶν ηλικιῶν τῶν κατωτέρων (Πίναξ 2, γραφ. παραστ. 2 καὶ 3).

Διδασκαλία	Αὐθορμησία
Κατώτεροι ηλικίας 7—13 ἐτῶν	Κατώτεροι ηλικίας 7—13 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 65,2	Ἄρρενα 19,8
Θήλεα <u>67,8</u>	Θήλεα <u>16,8</u>
Μ. °Ο. 66,5	Μ. °Ο. 18,3
Ἀνώτεροι ηλικίας 15—20 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ηλικίας 15—20 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 28,0	Ἄρρενα 66,2
Θήλεα <u>31,0</u>	Θήλεα <u>61,8</u>
Μ. °Ο. 29,5	Μ. °Ο. 64,0

4. Κατώτερα ἐλατήρια ὄρισαν καὶ ἔλλειψιν συναισθήσεως τῆς εὐθύνης ἐνεφάνισαν ἐλάχιστα ὑποκείμενα, ἤτοι 6,2% (Πίναξ 6, γραφ. παραστ. 9).

Κατώτεροι ηλικίας 7—13 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ηλικίας 15—20 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 8,5	Ἄρρενα 5,0
Θήλεα <u>7,0</u>	Θήλεα <u>4,0</u>
Μ. °Ο. 7,8	Μ. °Ο. 4,5

5. Ἐλάχιστον ἦτο καὶ τὸ ποσοστὸν τῶν ἀορίστων ἀπαντήσεων ἐν τῇ ὑποδείξει τῶν ἐλατηρίων καὶ ἐν τῇ συναισθησὶ τῆς εὐθύνης ἐκ τῆς παρακοῆς, ἦτοι 4,8 % (Πίναξ 7).

Κατώτεροι ηλικίας 7—13 ἐτῶν	Ἄνωτεροι ηλικίας 15—20 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 6,5	Ἄρρενα 0,8
Θῆλεα 8,5	Θῆλεα 3,3
Μ. Ὑ. 7,5	Μ. Ὑ. 2,0

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ἐδήλωσαν ἀνώτερα ἠθικὰ ἐλατήρια καὶ τὴν συναισθησὶν τῆς εὐθύνης.

Εἰς τὰς ἐρωτήσεις Διὰ τί δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν λίμνην καὶ νὰ πάρῃ μαζί του καὶ τὸν μικρὸν ἀδελφόν του ;

Τὸ Υ. Ν. Χ., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς· «Γιατί τοῦ εἶχεν εἶπει ἡ μητέρα του νὰ μὴ ὑπάγῃ καὶ διότι ὁ μικρὸς δὲν ἤξευρε νὰ κολυμβᾷ ἀκόμη καὶ ἤξευρεν ὅτι θὰ ἐπνίγετο, δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ τὸν πάρῃ. Οἱ γονεῖς μας ξεύρουν πειὸ καλὰ ἀπὸ μᾶς».

Τὸ Υ. Χ. Κ., θῆλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν· «Γιατί ὅ,τι μᾶς λέγει ὁ Χριστὸς καὶ ἡ μαμά μας πρέπει νὰ κάνωμε καὶ ὄχι ὅ,τι μᾶς λέγει ὁ διάβολος καὶ ὁ ξένος κόσμος».

Τὸ Υ. Β. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Διότι ἡ μητέρα του τοῦ εἶχεν εἶπει νὰ μὴ ὑπάγῃ καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ καὶ νὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ πνιγῇ τὸν ἀδελφάκι του».

Τὸ Υ. Β. Α., θῆλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Διότι γιὰ νὰ τοῦ λέγῃ ἡ μητέρα του νὰ μὴ ὑπάγῃ κάτι θὰ ξεύρῃ περισσότερο ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸ ἀδελφάκι του ἦτο πολὺ μικρὸ καὶ μποροῦσε νὰ πνιγῇ, ὅπως ἐπνίγη».

Τὸ Υ. Α. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Διότι δὲν ἔπρεπε νὰ παρακούσῃ τὴν μητέρα του, ἀλλὰ νὰ καθήσῃ νὰ προσέχῃ τὸν μικρόν, διότι αὐτὸς ἦτο μεγαλείτερος».

Τὸ Υ. Α. Ζ., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ μὴ ἀκούσῃ τὴν μαμά του καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν λίμνην καὶ νὰ πάρῃ μαζί του τὸν

μικρόν, διότι ἦτο πειὸ μικρὸς καὶ δὲν καταλάβαινε, ἔπρεπε νὰ μὴ παρακούσῃ τὴν μητέρα του».

Τὸ Υ. Λ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Ἐπρεπε πρῶτον νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἐντολὴν τῆς μητέρας του, ἐὰν ὁμως πάλιν τὰ ὠραία καὶ γαλιανὰ νερὰ τῆς λίμνης τοῦ ἔκαμαν μεγάλον πειρασμὸν καὶ ἀπεφάσιζε νὰ κολυμβήσῃ, δὲν ἔπρεπε νὰ πάρῃ μαζί του τὸν μικρότερόν του ἀδελφόν· καὶ ἐὰν πάλιν ὑπέκυπτε εἰς τὰς παρακλήσεις του, ἔπρεπε, ὅταν ἐκινδύνευε, νὰ ἔβιδε καὶ τὴν ζωὴν του νὰ τὸν σώσῃ, ἐφ' ὅσον εἶχε εὐθύνην δι' αὐτὸν καὶ ἐξ αἰτίας του θὰ ἐπνίγεται».

Τὸ Υ. Ν. Α., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ παραβῆ τὴν ἐντολὴν τῆς μητρός του καὶ νὰ χάσῃ τὸ ἀδελφάκι του.

Τὸ Υ. Κ. Ε., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν πάρῃ μαζί του, διότι αὐτὸ ποῦ ἔκαμεν ἦτο ἐπικίνδυνον. Θὰ ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπον νὰ σώσῃ τὸν ἀδελφόν του, ἀφ' οὗ ἦτο αὐτὸς αἷτιος».

Τὸ Υ. Α. Α., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Θὰ ἔπρεπε νὰ ἀκούσῃ, ἐκεῖνα ποῦ ἔλεγαν οἱ γονεῖς του, διότι ἐκεῖνοι διὰ νὰ τοῦ τὸ λέγουν, θὰ πῆ πῶς κάτι γνωρίζουν περισσότερο, ἔπρεπε νὰ ἀναλογισθῆ τὴν εὐθύνην ποῦ εἶχε διὰ τὸν μικρόν».

Τὸ Υ. Ν. Δ., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ παρακούσῃ τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων του, διότι οἱ μεγαλείτεροι γνωρίζουν καλλίτερα καὶ περισσότερο πράγματα ἀπὸ ἡμᾶς, ἔπρεπε νὰ σώσῃ τὸν μικρότερον ἀδελφόν του, ὁ ὅποῖος ἐκινδύνευεν ἐξ αἰτίας του καὶ διὰ τὸν ὅποιον ἔφερε τὴν εὐθύνην».

Τὸ Υ. Γ. Α., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Ἐπρεπε νὰ σκεφθῆ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ παρακούσῃ, ἀφ' οὗ ὁμως τὸ ἔκαμε αὐτὸ καὶ πάλιν ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ μόνος του, καθ' ἣν στιγμὴν εἶχεν ἀκούσει ὅτι ἠδύνατο νὰ συμβῆ κακόν, ἐφ' ὅσον ὁ ἀδελφός του ἦτο μικρότερος καὶ οὕτως ὁ κίνδυνος, ὃν διέτρεχεν ἦτο μεγαλείτερος, ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του».

Τὸ Υ. Δ. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸν μικρότερον ἀδελφόν, ἐφ' ὅσον δὲν ἤξευρε νὰ κολυμβᾷ, διότι ἔπρεπε νὰ σκεφθῆ ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ πνιγῆ καὶ νὰ εἶναι αἷτιος αὐτός, καὶ τέλος ἔπρεπε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων του».

Τὸ Υ. Ε. Ζ., θῆλυ, ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Αἱ ἐντολαὶ τῆς μητρός του θὰ ἦσαν ἱκαναὶ νὰ τὸν ἀποτρέψουν ἀπὸ τοῦ νὰ κάμῃ κάτι, ποῦ εἶχεν ἀπαγορεύσει. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη ἀπεφάσιζεν νὰ μὴ τὴν ὑπα-

κούση, δὲν ἔπρεπε νὰ παρασύρη καὶ ἄλλον καὶ μάλιστα μικρότερον, ὁ ὅποιος φυσικά δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν τὸν ἑαυτὸν του νὰ ὑπερασπισθῆ· ἔπρεπε νὰ ἀναλογισθῆ τὴν εὐθύνην ποῦ εἶχε».

Τὸ Υ. Μ. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸν μικρὸν μαζί του, διότι ἐφ' ὅσον ἡ μήτηρ ἀπηγόρευσε εἰς αὐτὸν νὰ κολυμβήσῃ, ἔπρεπε νὰ σκεφθῆ ὅτι ὑπῆρχε κίνδυνος. Ἐφ' οὗ λοιπὸν δι' αὐτὸν ἡ μήτηρ προσέβλεπε κίνδυνον, ἔτι μᾶλλον διὰ τὸν μικρότερον, εἰς ὃν ὠφείλεν αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ δίδῃ συμβουλὰς καὶ νὰ τὸν ἀποτρέπη ἀπὸ ἀπερισκεψίας».

Τὸ Υ. Π. Α., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Διότι ἔπρεπε νὰ σκεφθῆ ὅτι διὰ νὰ τοῦ εἴπη ἡ μητέρα του ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ κολυμβᾷ μόνος εἰς τὴν λίμνην, διότι μπορεῖ νὰ πνιγῆ, δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα κατὰ μείζονα λόγον νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν ἐνὸς ἀθώου, θὰ ἔφερε τὴν εὐθύνην διὰ τὸν θάνατον τοῦ μικροῦ».

2) Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ὑπέδειξαν κατώτερα ἔλατῆρια καὶ ἔλλειψιν συναισθησεως τῆς εὐθύνης.

Τὸ Υ. Σ. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς· «Γιατὶ ἐπνίγη τὸ ἀδελφάκι του καὶ θὰ τὸν ἔδερε ἢ μαμά του».

Τὸ Υ. Μ. Ι., θῆλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν· «Τὸν πῆγε νὰ κολυμβήσῃ καὶ ὁ μικρὸς ἐπνίγη».

Τὸ Υ. Τ. Ν., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Νὰ ἐπήγαινε, μόνος νὰ μὴ τὸν ἔπαιρνε τὸν μικρόν».

Τὸ Υ. Κ. Α., θῆλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Νὰ μὴ τὸν ἔπαιρνε τὸν μικρότερόν του ἀδελφόν, διότι θὰ τὸν ἐμάλωνε ἢ μητέρα του καὶ μάλιστα, ἐὰν ἐπνίγετο, θὰ τὸν ἐσκότωνε ἀπὸ τὸ ξύλο».

Τὸ Υ. Κ. Ο., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ, διότι μπορούσε νὰ πνιγῆ ὁ ἴδιος».

Τὸ Υ. Ε. Α., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Ἀπλούστατα ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάγῃ μόνος του ἢ μὲ κανένα φίλον του, τώρα θὰ εἶχε ξύλο ἀπὸ τὴν μητέρα του».

Τὸ Υ. Σ. Φ., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Νὰ παρακαλέσῃ τοὺς γονεῖς του νὰ τοῦ ἐμάθαιναν νὰ κολυμβᾷ. Ἐὰν δὲ δὲν τὸν ἀφηγαν καὶ τοῦ ἔλεγαν ὅτι ἦτο κακόν, νὰ ἐπήγαινε μόνος του νὰ ἐμάθαινε καὶ νὰ ἐκολυμβοῦσε κρυφὰ διὰ νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ἐπιπλήξεις».

Τὸ Υ. Μ. Π., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Νὰ ἐπήγαινε νὰ κολυμβήσῃ, ἀφ' οὗ τοῦ ἀρέσει τόσο ἡ θάλασσα, ἀλλὰ ὄχι στὰ βαθειά».

Τὸ Υ. Λ. Ν., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Διότι, θὰ ἐκινδύνευε αὐτὸς νὰ πνιγῆ καὶ τώρα ποὺ ἐπνίγη ὁ μικρὸς νὰ εἶχε φασαρίες».

Τὸ Υ. Κ. Λ., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ὁ ἴδιος· ὁ μικρὸς ἐπνίγη μόνος· δὲν τὸν ἐπνιξε ὁ Γεωργάκης».

Τὸ Υ. Μ. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ διὰ νὰ μάθῃ νὰ κολυμβᾷ, διὰ τὸν μικρὸν ποὺ ἐπνίγη δὲν πταίει, δὲν τὸν ἐπνιξε».

Τὸ Υ. Κ. Μ., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Δὲν εἶναι σπουδαῖον ἐπῆγε νὰ ὀρσοισθῆ καὶ ἐπῆρε καὶ τὸν μικρὸν».

Τὸ Υ. Ι. Ν., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ διότι ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνον δι' αὐτόν».

Τὸ Υ. Α. Π., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Ἐπρεπε νὰ ὑπάγῃ μόνος του διὰ νὰ μὴ ἔχῃ ἔπειτα ἐπιπλήξεις γιὰ τὸν θάνατον τοῦ μικροῦ».

Τὸ Υ. Α. Σ., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Διὰ νὰ μὴν πνιγόταν ὁ μικρὸς καὶ εὔρισκε τὸν μπελᾶ του».

Τὸ Υ. Δ. Μ., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Διὰ νὰ μὴ ὑποστῆ μόνος του τὰς συνεπείας τῆς πράξεώς του, ἦτοι ἀρκετὸ ξύλο ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ λίγο τράδηγμα στὰ μικρά του αὐτιά».

Υ'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ

1. Καὶ ἐν τῇ ὑποδείξει τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ ἐπακολουθήσωσιν εἰς τὴν γενομένην ἐνέργειαν, καὶ ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς εὐθύνης τῶν δρώντων ἀνωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν ἐπέδειξαν τὰ πλεῖστα τῶν ὑποκειμένων, ἦτοι 88,9% (Πίναξ 3, γραφ. παραστ. 4 καὶ 5).

Ἄρρενα	Θῆλεα	Μ. °Ο.
%	%	%
88,9	88,9	88,9

2. Ἦτο δὲ καὶ ἐν τῇ ὑποδείξει τῶν ἐπακολουθημάτων ἡ ἠθικὴ κρίσις διάφορος κατὰ τὰς ἡλικίας. Ἐξηρητημένη ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἦτο ἡ ἠθικὴ κρίσις ἐπὶ τῶν κατωτέρων ἡλικιῶν, αὐθόρμητος δὲ καὶ

αὐτοτελῆς ἐπὶ τῶν ἀεὶ ἀνωτέρων (Πίναξ 3, γραφ. παραστ. 4 καὶ 5).

Διδασκαλία	
Κατώτεροι ἡλικίας 7—13 ἐτῶν	%
	66,0
Ἀνώτεροι ἡλικίας 15—20 ἐτῶν	%
	26,8

Αὐθορμησία	
Κατώτεροι ἡλικίας 7—13 ἐτῶν	%
	17,0
Ἀνώτεροι ἡλικίας 15—20 ἐτῶν	%
	68,0

3. Καὶ τὰ φύλα δ' ἐσημείωσαν διαφορὰν καὶ ἐν τῇ κρίσει ταύτῃ καὶ τῇ συναισθησὶ τῆς εὐθύνης. Αὐθορμησίαν μεγαλειτέραν ἐπέδειξαν καὶ ἐνταῦθα τὰ ἄρρενα (Πίναξ 3, γραφ. παραστ. 4 καὶ 5).

Διδασκαλία	
Κατώτεροι ἡλικίας 7-13 ἐτῶν	%
Ἄρρενα	63,3
Θήλεα	68,8
M. °O.	66,0

Αὐθορμησία	
Κατώτεροι ἡλικίας 7 - 13 ἐτῶν	%
Ἄρρενα	20,5
Θήλεα	13,5
M. °O.	17,0

Ἀνώτεροι ἡλικίας 15-20 ἐτῶν	%
Ἄρρενα	23,5
Θήλεα	30,0
M. °O.	26,8

Ἀνώτεροι ἡλικίας 15-20 ἐτῶν	%
Ἄρρενα	70,5
Θήλεα	65,5
M. °O.	68,0

4. Ἐλλειψιν κρίσεως καὶ συναισθησεως τῆς εὐθύνης καὶ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως καὶ τὰ τοιαῦτα ἐσημείωσαν ἐν πάσαις ταῖς ἡλικίαις ἐλάχιστα ὑποκείμενα, ἦτοι 8,2 % (Πίναξ 6, γραφ. παράστ. 9).

Κατώτεροι ἡλικίας 7—13 ἐτῶν	%
Ἄρρενα	12,0
Θήλεα	11,0
M. °O.	11,5

Ἀνώτεροι ἡλικίας 15—20 ἐτῶν	%
Ἄρρενα	5,5
Θήλεα	4,2
M. °O.	4,8

5. Πολὺ ὀλιγώτερον ἦτο τὸ ποσοστὸν τῶν ἀορίστων ἀπαντήσεων καὶ ἐν τῇ ὑποδείξει τῶν ἐπακολουθημάτων τῆς πράξεως, ἦτοι 3,2 % (Πίναξ 7).

Κατώτεροι ηλικίας 7—13 ἐτῶν

	%
Ἄρρενα	4,2
Θήλεα	6,8
Μ. °Ο.	5,5

Ἀνώτεροι ηλικίας 15—20 ἐτῶν

	%
Ἄρρενα	1,0
Θήλεα	1,0
Μ. °Ο.	1,0

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παρακοῆς ὥρισαν τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης.

Εἰς τὸ ἐρώτημα Ἐκτός τοῦ ὅτι ἐπνίγη ὁ ἀδελφός του τί ἦτο δυνατόν ἀκόμη νὰ συμβῇ ἔνεκα τῆς παρακοῆς, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὁ Γεώργιος :

Τὸ Υ. Ν. Ι., ἄρρεν ηλικίας 7 ἐτῶν, ἀπίνθησεν ὡς ἐξῆς· «Θὰ ἐπνίγετο καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἡ μαμά του θὰ ἐλυπεῖτο πειρὸ πολὺ».

Τὸ Υ. Χ. Κ., θήλυ ηλικίας 7 ἐτῶν· «Θὰ ἐπνίγετο καὶ ὁ Γεωργάκης πού ἐπῆγε εἰς τὰ βαθειά καὶ ἡ μαμά του θὰ ἦταν πολὺ ἄρρωστη».

Τὸ Υ. Β. Μ., ἄρρεν ηλικίας 9 ἐτῶν· «Θὰ ἐπνίγετο καὶ ὁ Γεωργάκης καὶ ἄλλος ἀνὴρ πού θὰ ἐπῆγαινε νὰ τὸν σώσῃ· καὶ τὸν μικρὸν θὰ τὸν ἔδλεπεν εἰς τὸ ὄνειρό του καὶ θὰ τοῦ ἔλεγε ὅτι αὐτὸς τὸν ἐπνίξε καὶ ὁ Γεωργάκης θὰ ἀρρωστοῦσε».

Τὸ Υ. Α. Ε., θήλυ ηλικίας 9 ἐτῶν· «Μπορεῖ νὰ πνιγότανε καὶ οἱ δύο καὶ ἡ μητέρα τους νὰ πέθαινε ἀπὸ τὴν τρομάρα της».

Τὸ Υ. Ν. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Ἦτο δυνατόν νὰ πνιγῆ καὶ ἐκεῖνος, ἢ μητέρα του νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὸν καϋμό της. Ἡ συνείδησίς του θὰ τοῦ ἔλεγε κάθε ἡμέρα, ὅτι ἐσκότωσε τὸν ἀδελφὸ του καὶ νὰ μὴν εἰμπορῆ νὰ ἡσυχάσῃ».

Τὸ Υ. Μ. Σ., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Μποροῦσε νὰ πνιγῆ καὶ αὐτὸς μαζί με τὸ ἀδελφάκι του καὶ νὰ λυπήσῃ τοὺς γονεῖς του».

Τὸ Υ. Κ. Ε., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Ἐκτὸς τούτου (ὅτι ἐπνίγη ὁ ἀδελφός) ἠδύνατο νὰ πεθάνῃ καὶ ὁ ἴδιος, διότι ὡς μεγαλιέτερος βέβαια κατῴρθωσε νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον, ἀλλὰ δυστυχῶς θὰ εἶχε πάντοτε τὴν κηλίδα τοῦ ἐξ ἀμελείας ἀδελφοκτόνου».

Τὸ Υ. Ν. Α., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Ἠδύνατο ὄχι μόνον ὁ μικρὸς ἀδελφός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Γεώργιος νὰ πνιγῆ, διότι ἡ θάλασσα δὲν κάνει παιγνίδια, καὶ νὰ σκορπίσῃ τὴν δυστυχίαν εἰς τὸ σπίτι του».

Τὸ Υ. Γ. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Ἀκόμη ἦτο δυνατόν νὰ πνιγῆ καὶ ὁ Γεώργιος, ἀφ' οὗ ἐπῆγε βραθειὰ καὶ ἐφ' ὅσον μάλιστα εἶχε ἀρχίσει νὰ πίνῃ καὶ αὐτὸς νερό, καὶ νὰ προξενήσῃ μεγάλο κακὸ εἰς τοὺς γονεῖς του».

Τὸ Υ. Μ. Κ., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Ἀπὸ τὸν τρόμο, καθ' ἣν στιγμὴν ἔβλεπε τὸν ἀδελφόν του νὰ χάνεται, νὰ ἐπνίγετο καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἡ μητέρα του νὰ ἐχάνετο καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν στενοχώρια της, ὅηλα ὀλόκληρο τὸ σπίτι τους».

Τὸ Υ. Δ. Δ., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Ἦτο δυνατόν νὰ πνιγῆ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Γεώργιος, διότι βλέποντας τὸν ἀδελφὸ του νὰ πνίγεται μποροῦσε νὰ πάθῃ τίποτε ἢ καρδιά του καὶ ἔτσι νὰ ἐπνίγετο καὶ αὐτὸς καὶ τοὺς γονεῖς του νὰ βυθίσῃ εἰς τὸ πένθος».

Τὸ Υ. Ν. Ρ., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Ἦτο δυνατόν νὰ πνιγοῦν καὶ αἱ δύο καὶ αὐτὸ θὰ ἦτο ἀκόμη μεγαλιέτερον δυστύχημα διὰ τοὺς γονεῖς».

Τὸ Υ. Α. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Νὰ πνιγῆ καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἔτσι νὰ ἔχωμε μεγαλιέτεραν καταστροφὴν».

Τὸ Υ. Π. Α., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Νὰ πνιγῆ καὶ ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐπνίγετο δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην, τὴν συνείδησίν του, ἣτις θὰ τοῦ ὑπεμίμνησκε τὴν πρὸς τὴν μητέρα παρακοήν του, ἣς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὁ πνιγμὸς τοῦ ἀδελφοῦ του».

Τὸ Υ. Χ. Ο., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἦτο δυνατόν ἐπίσης νὰ πνιγῆ καὶ ὁ ἴδιος. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἀδελφοῦ του θὰ τοῦ καθίστα τὴν

ζωήν άνυπόφορον, διότι θά είχε καταστρέψει μίαν ζωήν και τέλος θά έθετε τέρμα εις τήν ζωήν του».

Τò Υ. Κ. Α., θήλυ ηλικίας 20 έτών· «Νά πνιγή και ó ίδιος ó Γεώργιος· ή συναισθανόμενος κατόπιν τήν πράξιν του νά υποφέρη τρομερά άπό τάψεις και ένεκα τούτου νά άρρωστήση».

2) Τών υποκειμένων, άτινα επέδειξαν κατωτέραν ήθικήν συνείδησιν, ήτοι έλλειψιν έλέγχου τής συνειδήσεως και τής συναισθήσεως τής ευθύνης.

Τò Υ. Μ. Ι., άρρεν ηλικίας 7 έτών, άπήντησεν ώς εξής· «Νά πνιγή και ó ίδιος ίσως· τίποτε άλλο».

Τò Υ. Π. Κ., θήλυ ηλικίας 7 έτών· «Νά τον μαλώση ή μητέρα του».

Τò Υ. Φ. Κ., άρρεν ηλικίας 9 έτών· «Νά πάη εις τό σπίτι του και ή μητέρα του θά τό έλεγεν εις τον μπαμπά του και θά τον έβαζε 10 ήμέρες νηστικόν».

Τò Υ. Σ. Ι., θήλυ ηλικίας 9 έτών· «Νά τον πάρη ó αστυνόμος εις τήν φυλακή και νά του ειπη γιατι έπνιξες τον αδελφόν σου»;

Τò Υ. Μ. Ε., άρρεν ηλικίας 11 έτών· «Δέν θά τον άφηναν οί γονείς του νά ξαναπάη εις τήν λίμνην».

Τò Υ. Ν. Μ. θήλυ ηλικίας 11 έτών· «Μπορούσε νά τον πάρουν εις τό Νοσοκομείο και εκεί νά πεθάνη».

Τò Υ. Σ. Α., άρρεν ηλικίας 13 έτών· «Ό Γεώργιος δέν θά έπήγαινε σπίτι του, γιατι θά έφοδείτο τους γονείς του και θά έγινετο αλήτης».

Τò Υ. Χ. Μ., θήλυ ηλικίας 13 έτών· «Νά εκτύπα κάπου και νά έμενε κουτσός».

Τò Υ. Κ. Κ., άρρεν ηλικίας 15 έτών· «Νά θάψουν τον μικρόν και έπειτα άπό λίγο νά τον ξεχάσουν».

Τò Υ. Τ. Μ., θήλυ ηλικίας 15 έτών· «Μπορούσε νά τον διώξουν άπό τό σπίτι οί γονείς του».

Τò Υ. Δ. Κ., άρρεν ηλικίας 17 έτών· «Νά πνιγή και ó ίδιος· τίποτε άλλο· τυχαίον άτύχημα ήτο».

Τὸ Υ. Χ. Α., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Νὰ πνιγῆ καὶ ὁ ἴδιος· τὸ συμβᾶν θὰ ἐλησμονεῖτο καὶ ὁ Γεώργιος θὰ ἀπελάμβανε τὴν ζωὴν».

Τὸ Υ. Φ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Ἴτιποτε· ἐπνίγη ἓνας ἄνθρωπος μικρός, δὲν ἦτο σημαυτικόν».

Τὸ Υ. Α. Κ., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Θὰ τὸν ἐμάλωναν τὰς πρώτας ἡμέρας, ἀλλὰ ἔπειτα θὰ τὸν ἐλάτρευαν οἱ γονεῖς του, διότι μποροῦσε καὶ αὐτὸς νὰ πνιγῆ».

Τὸ Υ. Σ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Νὰ πνιγῆ καὶ ὁ ἴδιος. Νὰ λυπηθοῦν ὀλίγον οἱ γονεῖς του καὶ ἔπειτα νὰ ἐπανέλθουν ὅλα εἰς τὴν τάξιν τους».

Τὸ Υ. Σ. Τ., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Νὰ τὸν ἐπιπλήξουν οἱ γονεῖς του, ἀλλὰ ἦτο τυχαῖος ὁ θάνατος, ἐπῆγε νὰ διασκεδάσῃ εἰς τὴν λίμνην».

Β'. ΓΕΝΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Ἐκ τῶν ἐπὶ μέρος πορισμάτων τούτων προκύπτουσι τὰ ἑξῆς γενικὰ πορίσματα·

1. Καὶ ἐν τῷ κοιτηρίῳ τούτῳ αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι παρὰ τῶ κανονικῶς ἔχοντι ἀνθρώπων εὐρέθησαν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐξετασθεισῶν ἡλικιῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 7ου ἔτους, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Σαφέστεραι δ' ἐξεδηλοῦντο αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν αἰεὶ ἀνωτέρων ἡλικιῶν. Συνεπληροῦτο δὲ ἡ σαφήνεια αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 18ου μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους (Πίναξ 1, γραφ. παράστ. 1).

Ἡλικίαι	7	9	11	13	15	17	18	20 ἐτῶν
	%	%	%	%	%	%	%	%
Ἄρρενα	71	74	78	82	86	90	92	94
Θήλεια	75	78	80	84	88	92	94	96

2. Τὰ θήλεα ἐπέδειξαν ἀνωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν ὡς πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ ἰδέας ἐπὶ πασῶν τῶν ἡλικιῶν (Πίναξ 1, γραφ. παραστ. 1).

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
ἄρρενα 76,3	ἄρρενα 90,5
θήλεα 79,3	θήλεα 92,5
Μ. °Ο. 77,8	Μ. °Ο. 91,5

3. Καὶ ἠθικὴ τις κρίσις παρατηρήθη ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 7 ἐτῶν, ἀλλ' ἡ κρίσις αὕτη ἐπὶ τῶν κατωτάτων ἡλικιῶν ἦτο ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἐξηοτημένη. Ἡδῆξετο δὲ ἡ κρίσις σὺν τῇ ἡλικίᾳ ἀπὸ τοῦ 13ου ἔτους καθίστατο αὕτη μᾶλλον ἀνθόρμητος, συνεπληροῦτο δὲ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἠθικῆς κρίσεως ἀπὸ τοῦ 18ου μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους (Πίναξ 5, γραφ. παραστ. 6 καὶ 7).

Ἡλικίαι	7	9	11	13	15	17	18	20 ἐτῶν
	%	%	%	%	%	%	%	%
ἄρρενα	4,5	8,5	21,5	46,0	57,0	66,0	72,0	78,5
θήλεα	3,5	6,5	13,0	37,5	48,5	61,5	68,5	76,0

4. Τὰ ἄρρενα ἐνεφάνισαν ὑπερτέραν ἠθικὴν κρίσιν ἐπὶ τε τῶν κατωτέρων καὶ τῶν ἀνωτέρων ἡλικιῶν (Πίναξ 5, γραφ. παραστ. 7).

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
ἄρρενα 20,1	ἄρρενα 68,4
θήλεα 15,1	θήλεα 63,6
Μ. °Ο. 17,6	Μ. °Ο. 66,0

5. Ἐλάχιστα ὑποκείμενα ἀμφοτέρων τῶν φύλων πασῶν τῶν ἡλι-

κιῶν ἐπέδειξαν κατωτέραν καὶ ἀόριστον ἠθικὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν (Πίναξ 6 καὶ 7).

Κατωτέρα ἠθικὴ κρίσις		Ἀόριστος ἠθικὴ κρίσις	
Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν		Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	
	%		%
ἄρρενα	10,2	ἄρρενα	5,3
ἑθλεα	9,0	ἑθλεα	7,6
M. °O.	<u>9,6</u>	M. °O.	<u>6,4</u>
Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν		Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν	
	%		%
ἄρρενα	5,2	ἄρρενα	0,6
ἑθλεα	4,1	ἑθλεα	1,9
M. °O.	<u>4,7</u>	M. °O.	<u>1,2</u>

Δ. Η ΔΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ

Α. ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ο ΘΕΙΟΣ

«Ὁ Δημητράκης εἶχε χάσει ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας τὸν πατέρα του καὶ ἔζη μὲ τὴν μητέρα του καὶ ἕνα θεῖον, ἀδελφὸν τῆς μητέρας του. Ἄλλ' ὁ θεῖος ἦτο πολὺ κακός. Κάθε τόσον ἤρχετο μεθυσμένος εἰς τὸ σπίτι, ἐφώναζε, ἔσπαιε τὰ πράγματα καί, ἐπειδὴ ἡ μητέρα τοῦ Δημητράκη ἐζήτει νὰ τὸν καθησυχάσῃ, τὴν ἐκτύπα ἀγρίως. Ὁ Δημητράκης ἔβλεπεν ὄλα αὐτὰ μὲ πολλὴν δυσφορίαν. Μίαν ἡμέραν, ὅτε ἦλθε πάλιν ὁ θεῖός του μεθυσμένος καὶ ἐφώναζε καὶ ἔδεονε τὴν μητέρα του, ὁ Δημητράκης, πὺν ἦτο πλέον μέγας, ἐθύμωσε πολὺ, ἔπιασε τὸν θεῖόν του εἰς τὸν λαιμὸν καὶ τὸν ἔσφιξε τόσον, ὥστε ἔμεινε νεκρός».

Καὶ διὰ τοῦ κριτηρίου τούτου ἠλέγχομεν τὴν ἠθικὴν συνείδησιν, ὡς καὶ διὰ τῶν δύο προηγουμένων κριτηρίων, ἦτοι τὸ περιεχόμενον τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως καὶ εἰδικώτερον τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν ἔλαττηριων καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων.

Τὴν δὲ ἀνίχνευσιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως μετὰ τῶν ἔλαττηριων καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων τῆς πράξεως διεξήγομεν διὰ κυρίων ἐρωτήσεων, οἷαι αἰ ἑξῆς:

1) Διατί δὲν ἦτο καλὴ ἢ συμπεριφορὰ τοῦ θεῖου; Τί τὸν ἔκαμε νὰ φέρεται τόσον ἀγρίως εἰς τὸ σπίτι;

2) Περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Δημητράκη ποίαν γνώμηγ ἔχεις;

3) Ποῖα ἀποτελέσματα, φαντάζεσαι, εἶχεν ἡ πράξις του αὐτῆ;

Δι' ἐρωτήσεων εἰδικωτέρων, ἀναγομένων εἰς τὰ ἐλατήρια καὶ τὰ ἐπακολουθήματα, ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων κριτηρίων ἀπεβλέπομεν καὶ ἐνταῦθα εἰς τὴν διασάφησιν τοῦ κυριωτάτου ζητήματος τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, εἴαν δῆλον ὅτι αὕτη ἦτο ἀποτέλεσμα ἐπιδράσεως μᾶλλον τοῦ περιβάλλοντος ἢ ὑπῆρχε καὶ αὐτοτέλεια καὶ αὐθορμησία ἐν αὐτῇ, τίς δὲ ἦτο ὁ βαθμὸς τῆς αὐτοτελείας ταύτης κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τὰ φύλα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ κριτήριο τοῦτο ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς τὰς ἀνωτέρας ἡλικίας, διότι καὶ αἱ κρινόμεναι πράξεις ἦσαν συνθετώτεραι, ἐνεπρανίζετο δὲ καὶ πάλιν τῶν ἐλατηρίων ἐνταῦθα καὶ πολλαπλότης τῶν ἐπακολουθημάτων. Διὸ καὶ τὸ ποσοστὸν τῆς ἐπιτυχίας τῶν κατωτέρων ἡλικιῶν εἰς τὸ κριτήριο τοῦτο εἶναι σχετικῶς μικρότερον ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις κριτηρίοις.

β. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

Τὰ δὲ πορίσματα, εἰς ἃ κατέληξε καὶ ἡ διὰ τοῦ κριτηρίου τούτου ἐξέτασις, ἦσαν καθόλου εἰπεῖν σύμφωνα πρὸς τὰ τῶν προηγουμένων κριτηρίων.

Πάντα τὰ ὑποκείμενα ἀνωτέρας ἠθικῆς συνειδήσεως ἀπεδοκίμασαν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ θείου καὶ τὴν προᾶξιν τοῦ Δημητράκη, δι' ἣν ἐξεδήλουν ἀποτροπιασμόν. Λόγους ἐλαφρυντικούς διὰ τὸν θεῖον εὔρισκον τὸ ὅτι παρεσύρετο ὑπὸ τῆς οἰνοποσίας. Τινὰ δὲ τῶν ὑποκειμένων τούτων περαιτέρω χωροῦντα ἐπέμενον ὅτι δὲν ἦτο συγγνώμης ἄξιος ὁ θεῖος, διότι ἠδύνατο νὰ νοήσῃ ὅτι ἡ μέθη ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν προᾶξιν τοῦ κακοῦ καὶ ὤφειλε νὰ ἀπέχη τῆς οἰνοποσίας.

Τὸν Δημητράκην πάλιν ἐδικαιολογοῦν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξετασθέντων ὡς διαπράξαντα τὸν φόνον ἐν ἀμύνη. «Ἦθελε νὰ σώσῃ τὴν μητέρα του καὶ ἑαυτόν». Πολὺ ὀλιγώτεροι διεφώνουν πρὸς τὴν τοιαύτην κρίσιν. Δὲν ἔπρεπεν, ἔλεγον, ὁ Δημητράκης νὰ φονεύσῃ τὸν θεῖον καὶ νὰ καταπέσῃ ἠθικῶς καὶ νὰ ἔχη τύψεις τῆς συνειδήσεως καὶ νὰ προκαλέσῃ καθ' ἑαυτοῦ τὴν ἐκ τοῦ νόμου τιμωρίαν. Ὁφείλε νὰ πείσῃ τὴν

μητέρα του νὰ ἀφήσουν τὸν θεῖον καὶ νὰ κατοικήσουν εἰς ἄλλο μέρος ἢ, ἀφ' οὗ δὲν ἔγινε τοῦτο, ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀστυνομίαν καὶ νὰ καταγγείλῃ τὴν βάνανσον τοῦ θείου του διαγωγῆν.

Κατωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν ἐλάχιστα μόνον ἐπέδειξαν τῶν ἐξετασθέντων ὑποκειμένων, ἅτινα ὀρθῶς μὲν ἀπεδοκίμαζον τοῦ θείου τὴν κακὴν συμπεριφορὰν, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει τοῦ Δημητράκη ἐπεδοκίμαζον μὲν τὸν φόνον τοῦ θείου, δὲν ἐξετίμων ὅμως ὀρθῶς οὔτε τὰ ἐλατήρια οὔτε τὰ ἀποτελέσματα, εἰς οὐδεμίαν δὲ ἄλλην προσέβαινον σκέψιν, οὐδ' εὐθύνην οὐδεμίαν ἐπέρριπτον εἰς αὐτόν, οὐδ' ἐθεώρουν αὐτὸν ἄξιον τιμωρίας τὸ παράπαν.

Μεγαλείτερον ἐν τῷ κριτηρίῳ τούτῳ ἦτο τὸ ποσοστὸν τῶν ἀορίστων ἀπαντήσεων, καὶ δὴ ἐν ταῖς κατωτέραις ἡλικίαις, αἵτινες διὰ τὸ πολὺπλοκον, ὡς εἶπομεν, τῶν πράξεων ἠδυνάτουσαν νὰ κρίνωσι μετὰ πεποιθήσεως καὶ νὰ σταθμίσωσι καλῶς τὰ ἐλατήρια καὶ τὰ ἐπακολουθήματα αὐτῶν.

Μᾶλλον εὐσύννοπτα ἐν ταῖς λεπτομερείαις γίνονται τὰ πορίσματα καὶ ἐνταῦθα ἐκ τῶν ἐπομένων πινάκων καὶ τῶν εἰς τούτους ἐπακολουθουσῶν γραφικῶν παραστάσεων, ὡσαύτως δ' ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἀπαντήσεων τῶν παρατιθεμένων.

Ὁ πρῶτος πίναξ δηλοῖ τὸ ποσοστὸν τοῦ περιεχομένου τῆς ἀνωτέρας ἠθικῆς συνειδήσεως, ἦτοι τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν τῶν ὑποκειμένων, ὡς συνήχθη ἐκ τῆς ἀδρομεροῦς ἐξετάσεως αὐτῶν.

Ὁ δὲ δεύτερος πίναξ σημαίνει τὴν ἠθικὴν κρίσιν τῶν ἐξετασθέντων, τὴν τε ἐκ διδασκαλίας καὶ τὴν ἐξ αὐθορμησίας, ὡς συνήχθη ἐκ τῆς ἀνιχνεύσεως τῶν ἐλατηρίων.

Ὁ δὲ τρίτος πίναξ ἐμφαίνει τὴν ἠθικὴν κρίσιν, τὴν τε ἐκ διδασκαλίας καὶ τὴν ἐξ αὐθορμησίας, ὡς συνήχθη ἐκ τῆς ἐρεῦνης τῶν ἐπακολουθημάτων.

Ὁ δὲ τέταρτος πίναξ δεικνύει τὴν ἠθικὴν κρίσιν τὴν ἐκ διδασκαλίας, ὡς συνήχθη ἐκ τῆς ἀνιχνεύσεως τῶν ἐλατηρίων ἅμα καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων.

Ἐπεὶ δὲ πέμπτος πίναξ σημαίνει τὴν ἠθικὴν κρίσιν τὴν ἐξ αὐθιγο-
μυσίας, ὡς συνήχθη ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν ἐλατηρίων ἅμα καὶ τῶν ἐπα-
κολουθημάτων.

Ἐπεὶ οὗτος πίναξ ἀποτελεῖ καὶ τὴν κλίμακα τῆς διὰ τοῦ τρίτου
κριτηρίου ἀνιχνεύσεως τῆς κυρίας ἠθικῆς συνειδήσεως.

Ἐπεὶ δὲ ἕκτος πίναξ δηλοῖ τὴν κατωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν καὶ
κρίσιν, ὡς συνήχθη ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ περιεχομένου τῆς συνειδήσεως,
τῶν ἐλατηρίων καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων.

Ἐπεὶ δὲ ἕβδομος πίναξ ἐμφαίνει τὴν ἀόριστον ἠθικὴν συνείδησιν καὶ
κρίσιν κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ τὰ ἐλατήρια καὶ τὰ ἐπακολουθήματα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΡΕΤΕΡΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΡΗΝΙΩΤΗΣ ΚΑΝΖΑΚΙΝΟΣ Θ. ΠΕΡΙΟΣ

Π Ι Ν Α Ξ 1

Ἐνωτέρα ἠθικὴ συνείδησις. Περιεχόμενον.

Ἡλικίαι	Ἄρρενα	Θήλεα	Μ. Ὄ.
	%	%	%
7 ἐτῶν	52	54	53,0
9 >	58	61	59,5
11 >	62	66	64,0
13 >	72	76	74,0
15 >	78	80	79,0
17 >	83	85	84,0
18 >	88	91	89,5
20 >	94	96	95,0
Γ. Μ. Ὄ.	73,4	76,1	74,8
Μ. Ὄ. τῶν ἠλικιωῶν			
7—13 ἐτῶν.	61,0	64,3	62,7
15—20 >	85,8	88,0	86,9
Γ. Μ. Ὄ.	73,4	76,1	74,8

Π Ι Ν Α Ξ 2

Ἐνωτέρα ἠθικὴ συνείδησις. Ἠθικὴ κρίσις ἐκ διδασκαλίας καὶ ἐξ αὐθορμησίας. Ἐλατήρια.

Ἡλικίαι	Διδασκαλία			Αὐθορμησία			Μ. °Ο.		
	Ἀρρενα	Θήλαι	Μ. °Ο.	Ἀρρενα	Θήλαι	Μ. °Ο.	Ἀρρενα	Θήλαι	Μ. °Ο.
7 ἐτῶν	44	45	44,5	6	2	4,0	50	47	48,5
9 >	44	44	44,0	10	8	9,0	54	52	53,0
11 >	41	44	42,5	17	11	14,0	58	55	56,5
13 >	26	35	30,5	40	33	36,5	66	68	67,0
15 >	22	28	25,0	50	42	46,0	72	70	71,0
17 >	16	22	19,0	62	53	57,5	78	75	76,5
18 >	10	18	14,0	74	67	70,5	84	85	84,5
20 >	7	11	9,0	83	79	81,0	90	90	90,0
Γ. Μ. °Ο.	26,3	30,9	28,6	42,8	36,9	39,9	69,0	67,8	68,4
Μ. °Ο. τῶν ἡλικιῶν 7—13 ἐτῶν	38,8	42,0	40,4	18,3	13,5	15,9	57,0	55,5	56,3
15—20 >	13,8	19,8	16,8	67,3	60,3	63,8	81,0	80,1	80,6
Γ. Μ. °Ο.	26,3	30,9	28,6	42,8	36,9	39,9	69,0	67,8	68,4

ΠΙΝΑΞ 3

Ἄνωτέρα ἠθικὴ συνείδησις. Ἠθικὴ κρίσις ἐκ διδασκαλίας καὶ ἐξ αὐθορμησίας. Ἐπακολουθήματα.

Ἡλικίαι	Διδασκαλία			Αὐθορμησία			Μ. °Ο.		
	ἄρρενα	θῆλαια	Μ. °Ο.	ἄρρενα	θῆλαια	Μ. °Ο.	ἄρρενα	θῆλαια	Μ. °Ο.
7 ἐτῶν	46	46	46,0	10	2	6,0	56	48	52
9 «	44	46	45,0	14	6	10,0	58	52	55
11 »	39	44	41,5	21	14	17,5	60	58	59
13 »	29	31	30,0	49	43	46,0	78	74	76
15 »	20	25	22,5	60	51	55,5	80	76	78
17 »	18	21	19,5	65	60	62,5	83	81	82
18 »	11	16	13,5	78	71	74,5	89	87	88
20 »	4	9	6,5	89	82	85,5	93	91	92
Γ. Μ. °Ο.	26,4	29,8	28,1	48,3	41,1	44,7	74,7	70,9	72,8
Μ. °Ο. τῶν ἡλικιωῶν									
7—13 ἐτῶν	39,5	41,8	40,6	23,5	16,3	19,9	63,0	58,1	60,5
15—20 »	13,3	17,8	15,6	73,0	66,0	69,5	86,3	83,8	85,1
Γ. Μ. °Ο.	26,4	29,8	28,1	48,3	41,1	44,7	74,7	70,9	72,8

Π Ι Ν Α Κ Η 4

Ἀνωτέρα ἠθικὴ συνείδησις. Ἠθικὴ κρίσις ἐκ διδασκαλίας.
Ἐλατήρια ἄμα καὶ ἐπακολουθήματα.

Ἡλικίαι	Ἐλατήρια			Ἐπακολουθήματα			Μ. °Ο.		
	Ἀρρενα	Θήλαι	Μ. °Ο.	Ἀρρενα	Θήλαι	Μ. °Ο.	Ἀρρενα	Θήλαι	Μ. °Ο.
7 ἐτῶν	44	45	44,5	46	46	46,0	45,0	45,5	45,3
9 >	44	44	44,0	44	46	45,0	44,0	45,0	44,5
11 >	41	44	42,5	39	44	41,5	40,0	44,0	42,0
13 >	26	35	30,5	29	31	30,0	27,5	33,0	30,3
15 >	22	28	25,0	20	25	22,5	21,0	26,5	23,8
17 >	16	22	19,0	18	21	19,5	17,0	21,5	19,3
18 >	10	18	14,0	11	16	13,5	10,5	17,0	13,8
20 >	7	11	9,0	4	9	6,5	5,5	10,0	7,8
Γ. Μ. °Ο.	26,3	30,9	28,6	26,4	29,8	28,1	26,3	30,3	28,3
Μ. °Ο. τῶν ἡλικιῶν									
7—13 ἐτῶν	38,8	42,0	40,4	39,5	41,8	40,6	39,2	41,9	40,5
15—20 >	13,8	19,8	16,8	13,3	17,8	15,6	13,5	18,8	16,1
Γ. Μ. °Ο.	26,3	30,9	28,6	26,4	29,8	28,1	26,3	30,3	28,3